

1. Prosessin taustoja

Kepa ensimmäinen edunvalvontalinjaus hyväksyttiin tammikuussa 2015. Sitä päivitettiin vuoden 2016 aikana, sillä kehitysjärjestöjen toimintaympäristössä tapahtui tapahtunut suuria muutoksia. Suomen kehitysyhteistyömäärärahoja ja samalla kansalaisjärjestöjen rahoitusta leikattiin vuoden 2016 alussa 43 prosenttia. Samalla asenneilmapiiri ja julkinen keskustelu kehitysyhteistyöstä muuttui aiempaa kriittisemmäksi.

Rahoitus oli sitä ennen kasvanut aina vuoteen 2015 saakka. Vuonna 2015 suomalaisten ja kansainvälisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön ja kehitysviestintään osoitettiin 114 miljoonaa euroa, mikä oli noin 14,5 prosenttia varsinaisesta kehitysyhteistyöstä. Vuonna 2016 määrä on enää 65 miljoonaa euroa, ja osuus 13,4 prosenttia.

Ulkoministeriön tukea sai vuonna 2015 noin 160 suomalaista kansalaisjärjestöä ja säätiötä. Ohjelmataukea saavia kumppanuusjärjestöjä oli 16. Lisäksi ohjelmataukea saivat kattojärjestöt Kepa ja Kehys sekä Puolueiden kansainvälinen demokratiayhteistyö DEMO. Ulkoministeriö kanavoi tukea kolmen erityissäätiön kautta kehitysmaiden paikallisten järjestöjen ihmisoikeus-, ympäristö- ja vammaishankkeisiin. Ohjelmataukea leikattiin pääsääntöisesti 38 prosenttia.

Hanketukea on saanut vuosittain noin 130 järjestöä. Vuosien 2016-2018 hakukierros keskeytettiin määrärahhaleikkausten takia.

Ulkoministeriön viestintä- ja globaalikasvatustukea on vuosittain saanut noin 60-70 järjestöä. Vuonna 2015 tukea sai enää 43 järjestöä. Vuoden 2016 hakukierros peruttiin määrärahhaleikkausten takia.

Toimintatukea ulkoministeriöltä ovat Fingon jäsenistä saaneet Suomen UN Women, Suomen UNICEF, Suomen Pakolaisapu ja YK-liitto. Näiden tukea leikattiin noin 38%.

Kepa ja Kehys yhdistyivät vuoden 2018 lopussa. Uusi organisaatio sai nimen Fingo. Jo yhdistyminen itsessään loi tarpeen päivittää edunvalvontalinjausta uuden organisaation toimintakulttuuriin ja toiminta-alueisiin istuvaksi.

Näillä näkymin kehitysrahoitukseen ja järjestöjen toimintaan kohdistuneet leikkaukset olisivat tulleet nyt tiensä päähän- Hallitusohjelma neuvotteluissa keväällä 2019 asetettiin tavoitteeksi kansainvälisesti sovitun 0,7 prosentin tavoite, ja järjestörahoituksen nostamisen 15 prosenttiin. Rinteen hallituksen hallitusohjelmassa on myös lukuisia muita keinoja, joilla tavoitellaan vahvempaa kansalaisyhteiskuntaa niin Suomessa kuin maailmallakin. Fingolla on tässä keskustelussa merkittävä rooli niin edunvalvonnan kuin vaikuttamistyön näkökulmastakin. Budjettiriihessä kehitysyhteistyön rahoitukseen esitetään kasvua ja ohjelmataukijärjestöjen lisärahoitushaku on tätä tekstiä kirjoitettaessa juuri avattu. Hanketuen osalta uutta hakukierrosta on kaavailtu keväälle 2020.

Kansalaisjärjestöjen asemaan ja rooleihin kohdistuu muutospaineita: järjestöiltä vaaditaan aiempaa enemmän näyttöä tuloksista, tehokkuutta ja ammattimaisuutta samalla kun julkinen rahoitus laskee. Monet maat asettavat järjestöjen toiminnalle uusia rajoituksia. Suomessakin kehitysyhteistyötä tekevien järjestöjen ja maiden määrää on esitetty karsittavaksi.

Toisaalta samaan aikaan mielipidemittaukset osoittavat, että jopa aiempaa suurempi osa suomalaisista kannattaa kehitysyhteistyötä. Vuonna 2019 Erinäisiä viitteitä yksityisten lahjoittajien ja vapaaehtoistyöntekijöiden aktiivisuuden kasvusta on useammasta selvityksestä

Fingon edunvalvontalinjausta uudistettaessa syksyllä 2019 päätettiin erottaa edunvalvonta- ja kansalaisyhteiskuntalinjaus. Vaikka edunvalvonnan tavoitteet ja kansalaisyhteiskunnan tilan puolustaminen liittyvät usein erottamattomasti yhteen, sisältyi tämän linjauksen pohjalla olevaan Kepan edunvalvonta- ja kansalaisyhteiskuntalinjaukseen paljon taustamateriaalia ja toimintaympäristön analyysiä, joka on arvokasta sinänsä, mutta elää nopeammassa syklissä kuin edunvalvonnan tavoitteet. Edunvalvontalinjauksen uudistamista koskevissa keskusteluissa koettiin tärkeänä, että valmisteltava linjaus kestäisi aikaa ja olisi tiivis ja helppokäyttöinen työkalu.

Siksi Fingossa päätettiin erottaa itse edunvalvontalinjaus omaksi työvälineeksi ja siirtää laajempi analyysi taustamateriaaliksi, jonka avulla lukija voi asemoida edunvalvonnan tavoitteet siihen ympäristöön, missä ne ovat syntyneet.

Vaikka kansalaisyhteiskuntaa tukevat toimet on tästä linjauksesta siirretty pois, pysyvät pystyvät osana sitä työkalupakkia, jolla Fingo pyrkii vaikuttamistyön keinoin edistämään tavoitetta vahvemmasta kansalaisyhteiskunnasta globaalisti. Fingo voi työstää myös erillisen kansalaisyhteiskuntalinjauksen, mikäli sille koetaan tarvetta.

2. Edunvalvonta – miksi sitä Fingossa teemme?

Fingon ohjelmassa¹ vuosille 2019-2021 todetaan, että kattojärjestöroolinsa mukaisesti Fingo puolustaa kansalaisjärjestöjen toimintamahdollisuuksia ja toimii kansalaisyhteiskunnan aseman ja resurssoinnin vahvistamiseksi niin, että kansalaisyhteiskunnalla olisi hyvät edellytykset toiminnalleen

Strategiassa² linjatun mukaisesti Fingon toiminnan painopisteitä ovat kattojärjestöroolista nouseva kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen sekä toisaalta sen äänen vahvistaminen suhteessa poliittiseen päätöksentekoon. Fingo vahvistaa kansalaisyhteiskunnan toimijoita ja luo toimintaedellytyksiä niiden työlle kansalaisten, yritysten, päätöksentekijöiden ja viranomaisten suuntaan kestävä ja oikeudenmukaisen toiminnanvahvistamiseksi. Toisaalta Fingo vaikuttaa lainsäädäntöön ja muihin päätöksenteon prosesseihin Suomessa, EU:ssa ja globaalisti, jotta ne tukisivat muutosta kohti kestävä kehitystä ja globaalia oikeudenmukaisuutta.

Loppu viimein edunvalvonnankin tavoite on tukea vahvaa ja moniäänistä globaalia kansalaisyhteiskuntaa.

¹ Fingon ohjelma 2019-2021: <https://www.fingo.fi/sites/default/tiedostot/2018-syyskokous-liite-7a-fingon-ohjelma-2019-2021.pdf>

² Fingon strategia: https://www.fingo.fi/sites/default/tiedostot/2017-11-02-uuden-jarjeston-strategia_0.pdf

3. Edunvalvontaan ja kansalaisyhteiskunnan tilaan liittyviä trendejä ja havaintoja

Suomen kehityspolitiikan linja on muuttunut. Vuonna 2015 aloittanut Sipilän hallitus kirjasi hallitusohjelmaansa mittavat kehitysyhteistyömäärärahojen leikkaukset sekä uudet kehityspolitiikan painopisteet, joista yksityisen sektorin saaminen mukaan kehitysyhteistyöhön on yksi. Samat painopisteet toistuvat vuoden 2016 Suomen kehityspolitiikan selonteossa. Monet kehitysyhteistyöhön kriittisestikin suhtautuvat kansanedustajat ilmaisivat kannattavansa kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötä, mutta tästä huolimatta järjestöihin kohdistuivat jopa keskimääräistä suuremmat määrärahalleikkaukset. Suunta kääntyy rahoituksen ja asenneilmapiiriin osalta Rinteen hallituksen aikana, mutta viime hallituksen aikana voimistunut yksityisen sektorin painottaminen jatkuu edelleen. Hallitusohjelman lisäpöytäkirjan mukaan, järjestöjen rahoitusta tullaan kasvattamaan 15 prosenttiin varsinaisesta kehitysyhteistyöstä.

Ammattimaisuuden ja tulosperustaisuuden vaatimukset kansalaisjärjestöjen työtä kohtaan ovat lisääntyneet. Suomessa tämä näkyy esimerkiksi kehityspolitiikan selonteossa, jossa todetaan järjestörahoituksen pääpainon olevan kokeneiden järjestöjen ohjelmatuessa. Järjestöjen osallistumista kahdenvälisten hankkeiden toteutukseen lisätään myös, mikä voi muuttaa järjestöjen roolia konsulttimaisempaan suuntaan. Järjestörahoitukselle on asetettu yhä tiukempia kriteerejä etenkin taloushallinnon ja tulosohjauksen osalta. Järjestöjen keskinäinen kilpailu lisääntyy haettavissa olevan rahamäärän pienentyessä, mutta myös ulkoministeriön yhdenmukaistaessa rahoitusehtoja. Hallinnolliset vaatimukset tuovat haasteita erityisesti pienille, vapaaehtoisvoimin toimiville järjestöille. Monet pienet toimijat ovat byrokraatiaan väsyttyään jo luopuneet hanketoiminnasta ja julkisen rahoituksen hakemisesta.

Valtionavustusten digitalisaatioprosessin (vuoteen 2023 saakka) tavoitteena on pyrkiä yhtenäistämään käytäntöjä ja helpottamaan myös hallinnollista taakkaa. Samoin rahankeräyslain uudistamisen tavoitteena oli byrokratian vähentäminen ja sama tavoite on myös parhaillaan menossa olevassa hankkeessa, jossa tarkastellaan yhdistyslakia saman tavoitteen edistämiseksi. Ilmassa on viitteitä siitä, että tietyillä osa-alueilla oltaisiin valmiita helpottamaan järjestöjen hallinnollista taakkaa ja helpottamaan myös esimerkiksi vapaampien sosiaalisten liikkeiden asemaa myös rahoituksen näkökulmasta. Kehitysyhteistyön osalta tätä trendiä ei ole vielä näkyvissä.

Järjestöjen oman varainhankinnan merkitys lisääntyy. Tämä saattaa lisätä yksityisiin lahjoittajiin vetoavia toimintamuotoja ja vähentää rahoituksen ennakoitavuutta. Nykyinen valtionavustuslaki edellyttää jonkinasteista omarahoitusta valtionavustuksen saajilta, ja toisaalta järjestöjen itsenäisyys ja ero hanketoteuttajan rooliin puhuu omarahoituksen puolesta. Ulkoministeriö pyrkii lähivuosina ottamaan käyttöön yhdenmukaisen 7,5-15 prosentin omarahoitusvaatimuksen kaikkiin järjestötukiinsa. Fingon vuosina 2017 ja 2018 toteuttaman kyselyn mukaan järjestöt rahoittavat kehitysyhteistyötään jo nyt runsaasti muulla rahoituksella kuin ulkoministeriön tuilla. Jäsenjärjestöt ovat myös toivoneet Fingolta lisää tietoa muista rahoituslähteistä, ja tähän tarpeeseen on pyritty vastaamaan muun muassa joka toinen kuukausi jäsenjärjestöille lähetettävällä rahoituskirjeellä.

Vuoden 2020 maaliskuussa voimaan astuva uusi rahankeräyslaki joustavuus helpottaisi järjestöjen toimintaa, mutta riskeinä voidaan nähdä lisääntynyt kilpailu muiden toimijoiden kanssa, mahdollinen verotuksen koveneminen ja lahjoittajien luottamuksen kärsiminen valvonnan keventymisen myötä.

Julkisen sektorin tehtäviä karsitaan, mutta nykyinen perustuslaki estää viranomaisvastuun siirtäminen muille toimijoille ilman erillislakia. Näin ollen ulkoministeriön suunnitelmat kansalaisjärjestörahoituksen hallinnoinnin siirtämiseksi esimerkiksi Fingolle ovat jääneet toteutumatta. Sama perustuslain tulkinta rajoittaa nyt myös erityissäätiöiden mandaattia tehdä itsenäisesti hankerahoituspäätökset kehittyvien maiden kansalaisjärjestöille.

Suomalainen kansalaisyhteiskunta muuttuu. Muun muassa internet ja sosiaalinen media ovat monipuolistaneet ihmisten tapaa osallistua järjestötoimintaan. Perinteisen järjestötoiminnan rinnalle on tullut uusia toimintatapoja: nopeaa mobilisointia, kampanjointia ja tempauksia. Vapaaehtoistyö on yhä tärkeää suomalaisille järjestöille, mutta vaatii uudenlaista organisointia. Vapaaehtoistyöhön liittyvä lainsäädäntö, verotus ja muut viranomaissäädökset ja -ohjeistukset ovat edelleen varsin tulkinnanvaraisia.

Maahanmuuttajataustaisten järjestöjen ja henkilöiden kiinnostus kehitysyhteistyöhön sekä globaalikasvatukseen ja kehityspoliittiseen vaikuttamiseen on kasvanut. Diasporan edustajilla olisi tarjota arvokasta asiantuntemusta, mutta käytännössä monen diaspora-järjestön ja muidenkin aloittelevien toimijoiden työ jää usein ilman valtion tukea johtuen suureksi osaksi tiukoista hallinnollisista kriteereistä sekä järjestötoiminnan ja hanketyön kokemattomuudesta.

Yhteistyöhön järjestöjen kesken ja muiden toimijoiden kanssa, kuten yritykset ja tutkimuslaitokset, on yhä enemmän kiinnostusta ja painettakin. Samalla erityisesti yritysten rooli kehitysyhteistyössä on saanut yhä enemmän huomiota. Yhteistyöllä toivotaan synergiaetuja ja lisää volyyymiä. Yhteistyöhön kannustetaan puheiden tasolla, mutta konkreettiset kannustimet yhteistyöhön puuttuvat vielä. Järjestöillä itselläänkään ei ole aina resursseja tai intoa yhteistyön käynnistämiseen.

Kansalaisyhteiskunnan toimitila on kaventunut globaalilla tasolla. Kansalaisyhteiskunnan toimintavapautta rajoitetaan yli sadassa maassa ja rajoitukset ovat lisääntyneet myös Euroopassa. Monet maat ovat säätäneet järjestöjen toimintaa ja rahoitusta rajoittavia lakeja. Kansalaisaktivismi on lisääntynyt, mutta samaan aikaan luottamus valtioiden ja kansalaisyhteiskuntien välillä on murentunut, minkä seurauksena valtioiden halu kontrolloida muutosta ajavia kansalaisjärjestöjä- ja liikkeitä on lisääntynyt. Pahimmillaan kansalaisaktiiveja vainotaan. Globaaliksi trendiksi on muodostunut se, että yhteiskunnallista muutosta ajavien järjestöjen on vaikeampi saada rahoitusta kuin palveluita tuottavien, vallitseviin poliittisiin oloihin mukautuvien kansalaisjärjestöjen. Samaa trendiä on ollut havaittavissa viime vuosina yhä lisääntyvässä määrin myös Euroopassa.³

Kansainvälisen Civicus-verkoston The State of Civil Society 2019 -raportti tarjoaa katsauksen **kansalaisyhteiskunnan tilaan vuonna 2018**.⁴ Vuoden 2018 trendeiksi Civicus nostaa yhdeksän globaalia kehityskulkua: humanitaaristen toimijoiden ahdinko; vähemmistöjen kapeneva tila, uuden narratiivin tarve oikeistopopulismin vastavoimaksi; arjen hädän purkautuminen levottomuuksina; uuden, demokraattisemman talousjärjestelmän

³ European Union Agency for Fundamental Rights (2018): Challenges facing civil society organisations working on human rights in the EU. Saatavilla: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-challenges-facing-civil-society_en.pdf (10.9.2019)

⁴ Civicus 2019. The State of Civil Society 2019. Saatavilla: <https://www.civicus.org/index.php/state-of-civil-society-report-2019> (1.9.2019)

tarve; kansainvälisen järjestelmän horjuttaminen; perusoikeuksia vastustavien ryhmien nousu sekä vinoutuneet vaalit ja informaatiovaikuttaminen.

Sananvapaus on uhattuna. Toimittajat ilman rajoja -järjestön (2019) mukaan vain 24 prosentissa maista tilanne on lehdistönvapauden suhteen hyvä tai tyydyttävä.⁵ Tilanne on huonontunut viime vuodesta, jolloin luku oli 26 prosenttia. Tämä on huolestuttava trendi myös kansalaisyhteiskunnan näkökulmasta. Lehdistönvapauden kapeneminen on usein ensimmäinen merkki myös kansalaisyhteiskunnan tilan kapenemisesta. Uudempi, huolestuttava, trendi on kansalaisyhteiskunnan tilan ja lehdistön vapauden kapeneminen maissa, joissa demokratiakehitys on tähän asti ollut vahvaa. Monissa maissa myös poliitikot ovat julkisissa kannanotoissaan olleet vihamielisiä journalisteja kohtaan, mikä on johtanut väkivaltaan ja pelon ilmapiiriin.⁶ Demokratiakehityksen hidastumisesta tai jopa taantumisesta on merkkejä ilmassa. Freedom Housen mukaan demokratiakehityksen alamäki jatkuu jo 13. vuotta.⁷

Huolestuttava ilmiö on myös ihmisten halukkuus luopua omista oikeuksistaan. Köyhemmissä maissa ihmisoikeudet ollaan valmiita vaihtamaan talouden kehitykseen, länsimaissa sama trendi näkyy maahanmuuttokysymyksillä ratsastavien autoritaaristen johtajien esiinmarssina, joka nojaa äänestäjien ajatukseen maahanmuuton rajoittamisesta oman taloudellisen hyvinvoinnin säilyttämiseksi ja tämän tavoitteen hyväksymiseksi ollaan valmiita hyväksymään esimerkiksi yksityisyydensuojaan liittyviä rajoitteita.⁸

Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden tukeminen on erityisen tärkeää haurailta alueilla. Pakolaistilanteen noustua pinnalle Suomessakin järjestöjä saatetaan kannustaa toimimaan yhä enemmän haurailta alueilla ja pakolaisten lähtömaissa. Näillä alueilla toimimista rajoittavat kuitenkin infrastruktuurin ja kapasiteetin puute, korkeat kustannukset sekä monet matkustukseen ja turvallisuuteen liittyvät rajoitukset.

Etelän kansalaisyhteiskunnan toimijoiden rahoittaminen suoraan ilman ulkomaisten järjestöjen hallinnoimia projektirahoja on noussut vahvasti esille kansainvälisissä keskusteluissa. Maailmanlaajuisesta kansalaisjärjestöjen rahoituksesta vain 2,1 prosenttia menee suoraan etelän järjestöille ja loput kansainvälisille toimijoille, jotka jakavat sitä etelän alihankkijoille omien periaatteidensa mukaisesti⁹ Etelän järjestöjä rasittaa myös eri rahoittajien rahoitusmekanismien välisen koordinaation ja hallinnollisen harmonisaation puute. Suomen edustustojen paikallisen yhteistyön määrärahat (PYM) ovat olleet laskusuunnassa, koska ne koetaan hallinnollisesti työläinä. Monilla rahoittajilla onkin kiinnostusta kehittää esimerkiksi etelän omia rahastoja. Suora tuki etelän toimijoille mahdollistaa yhteistyön paikallisen kansalaisyhteiskunnan kanssa. Hallinnon helpottamiseksi tuki ohjautuu usein suurille pääkaupungeissa toimiville järjestöille, joilla on jo useita ulkomaisia rahoittajia, mikä ei välttämättä tue kansalaisyhteiskunnan vahvistumista. Suomalaistenkin järjestöjen haasteena on pohtia ja osoittaa globaalin kumppanuuden

⁵ Reporters without Borders. 2019. World Press Freedom Index 2019. Saatavilla: <https://rsf.org/en/2019-world-press-freedom-index-cycle-fear> (7.9.2019)

⁶ WORLD PRESS FREEDOM INDEX 2018: Toimittajiin kohdistuva vihamielisyys kasvaa — Suomen sijoitus laski <https://www.toimittajatilanrajoja.fi/post/world-press-freedom-index-2018-toimittajiin-kohdistuva-vihamielisyys-kasvaa-suomen-sijoitus-laski>

⁷ Freedom House. 2019. Democracy in Retreat. Freedom in the World 2019: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2019/democracy-in-retreat> (11.9.2019)

⁸ International Civil Society Center. 2018. Exploring the Future, Scanning the Horizon. Saatavilla: https://icscentre.org/wp-content/uploads/2018/04/ExploringtheFuture_2016_web.pdf (11.9.2019)

⁹ <https://www.maailma.net/nakokulmat/rikkaan-pohjoisen-jarjestot-jyraavat-koyhien-maiden-kansalaisjarjestot-rahoituksesta>

rakentumista järjestöjen välisenä yhteistyönä ja sen tuomaa lisäarvoa kehitysyhteistyössä.

Globaalin kansalaisuuden vahvistaminen nähdään kansalaisjärjestöjen keskuudessa merkittäväksi keinoksi ajaa yhteiskunnallista muutosta. Käsite on nostettu esille myös YK:n kestävä kehityksen tavoitteissa. Globaalit kansalaistaidot ovat keskeisiä kestävä tulevaisuuden rakentamisessa. Kehitysyhteistyön rinnalla tarvitaan toimenpiteitä kaikissa yhteiskunnissa niin politiikan kuin yksilöiden tasoilla. Tämä edellyttää muutoksia myös järjestöjen rahoitus- ja vaikuttamismahdollisuuksiin.

Suomessa keskustelu järjestöautonomian kaventumisesta, jolla tässä yhteydessä tarkoitetaan **järjestöjen riippumattomuutta ja asianmukaista itsemääräämisoikeutta**, kytkeytyy usein rahoittajien kiristyneisiin käytäntöihin ja kehitysjärjestöjen osalta vuoden 2016 massiiviset leikkaukset ovat vielä tuoreessa muistissa. Järjestötoiminnan rahoitus kehitysjärjestökentällä valuu eteläiseen Suomeen ja pääkaupunkiseudulle. Valtionhallinnossa tiukkojen resurssien paineessa virkahenkilöillä ollut tendenssiä käpertyä sisäänpäin ja valmistella asiat mahdollisimman pitkälle tai jopa loppuun ennen keskusteluyhteyden avaamista kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden osaamisen ja tiedon tunnistaminen ja tunnustaminen yhteiskunnallisia päätöksiä valmisteltaessa on edelleen hajanaista ja osin sattumanvaraista. Kansalaisyhteiskuntaa kuullaan usein vasta siinä vaiheessa, kun keskeiset valinnat on jo tehty. Kuuleminen rajoittuu myös usein suurin, etabloituneisiin toimijoihin ja osin kyse on vain näennäiskuulemisesta.

Jossain määrin on ollut havaittavissa myös taipumusta **nähdä järjestöt ennen kaikkea palveluiden tuottajan roolissa**, jonkinlaisina julkisen hallinnon satelliitteina, alihankkijoina tai konsultteina. Saman trendin jatkumoa on ulkoministeriössä vallalla ollut ajatus järjestöjen työstä valtiollisten kehityspoliittisten tavoitteiden tukitoimijoina.

Tiukentuva keskusteluilmapiiri, joka globaalisti on ilmennyt sananvapauden ja toimittajien tilan kaventumisena, on ollut selvää myös Suomen kontekstissa: somelynkkaukset ja sukupuolittunut maalittaminen kaventavat osaltaan kansalaisyhteiskunnan tilaa ja sananvapautta.

Toisaalta positiivisiakin kehityskulkuja löytyy. Negatiivisten kehityskulkujen vastavoimana ovat **kansalaisyhteiskunnan onnistuneet mobilisoinnit** ja tuhansia ihmisiä yhteen tuoneet mielenilmaukset (mm. ilmastomarssit, LGBTQI-yhteisöjen ja naisten oikeudet). Kansalaisyhteiskunnan tukemiseen on **nähtävissä myös poliittista tahtoa ja nostetta**. Kansalaisyhteiskunnan tila ja toimintaedellytykset niin Suomessa kuin globaalistikin nousevat pääministeri Antti Rinteen (SDP) hallitusohjelmassa painokkaasti esille. Samoin Suomen EU-puheenjohtajuuskauden ohjelmassa korostuu oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen, mikä puolestaan linkittyy voimakkaasti kansalaisyhteiskunnan toimintatilaan. Euroopan Unionissa kehitysyhteistyöstä vastaavan komissaarin, Jutta Urpilaisen, salkussa nostetaan kansalaisyhteiskunnan tila ja sen tukeminen globaalisti yhdeksi tehtäväksi.¹⁰ Näyttää siltä, että komission painopisteissä kansalaisyhteiskunta olisi nousemassa yhdeksi kolmesta painopistealueesta kehitysyhteistyössä. ETYJ nimitti hetki sitten kansanedustaja Pia Kauman (kok) Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen kansalaisjärjestösuhteiden erityisedustajaksi. Uuden

¹⁰ Mission Letter Commissioner Jutta Urpilainen. Saatavilla: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/mission-letter-jutta-urpilainen_en.pdf?fbclid=IwAR2g6kBVqQ06qCJip9uF2LajxSq6w3QrYJsV8UdDzj8DJKUy2XVf6ayA_do

erityisedustajan tehtävää perustellaan sillä, että kansalaisjärjestöt ovat parlamentaarisen yleiskokouksen tärkeä yhteistyökumppani tiellä kohti yhä toimivampaa demokratiaa ja ihmisoikeuksia koko Etyjin alueella.

Nämä kaikki lienevät hyviä merkkejä, vaikka konkreettiset toimenpiteet näkyvät vasta pidemmällä tähtäimellä.